

seu lloc a unes bales o petits objectes col·locats a terra en un quadro, llançant-n'hi d'altres'; potser de l'àr. *bāndāq* 'fondal, barrancada' (afegint-s'hi en part una *l* per influència dels sinònims *flixar*, *flaquejar*, *afluixar*). □ 1.ª doc.: 1815.

«--- Ni tenc master que em rentau sa cara amb un pedàs d'estopa, y per axò fas *fendi*, y et vuy servir colleret, perque no digau que som taruta» que el DAG. cita de la *Rondaya de Rondayes* (6) centó de frases vulgars o bàrbares compost pel mallorquí Tomàs Aguiló. Frase bastant usada per AMAlcover: «la fonda crisis que --- passa a hores d'ara, i que perilla *fer fendi* si els directors no demostren més seny que fins ara» (BDLC xii, 1922, 222). No el registren DFgra., DAmen. ni Febr-Cardona; AlcM en cita frases de les *Rondalles* d'AMAlcover i del menorquí Pere Balles- ter (1923), explicant que *fer fendi* significa «enfonsar, cedir; enfonsar-se, anar-se'n per avall», i la frase mall. «aquell negoci ha anat malament: tot ha fet *fendi*».

A Eivissa, PzCabr. recollia «*fendi*: falla». El Dr. Is. Macabich m'escrivia 1964: «fa molt de temps que no he sentit dir aquest mot, i pens que no s'usa al camp. A Vila s'usava antigament (e tònica i oberta). Record que a casa ho havia sentit moltes vegades. Es parlava d'algu que tenia un negoci i no li anava endavant, o esperava un empleo (en aquell temps de política, en què molts d'això vivien) i a la fi no l'hi daven: I deien —Ho tenia tot ben escandaïat --- o ho dava ja per segur, i li ha fet *fendi*».

Quant al joc de *flèndit*, que és molt conegut, bastarà el resum que n'he fet i altrament la descripció més detallada que es pot veure en l'AlcM (primer dicc. que l'ha recollit, tot i que és força conegut); Macabich va dir-me que no s'usava a Eivissa i es veu que tampoc a Menorca, però sí a Bagà, Pobla de Lillet i Rupit on hi juguen amb «bolles» (boles, bales), i en el CpTarr., Rib. d'Ebre i altres rodals de Migjorn del Princ., i en el Maestrat, Pna. i Val. hi posen faves, pedretes, cartonets, etc.; pron. *flèndi* en general, des de Bagà fins a València, amb l'acostumada alteració popular en *flèndit* (Pobla de L., Rupit, Reus, Tort., i també ho he sentit així a Bna. i zona pròxima): «Les rialles dels meus companys (de cella), que jugaven a *flèndit* o al canut, em van distreure», Coromines (Pres. vi, O. C., 864b30); ¹ *flèndis* a Morella, però una forma *fèndi*, igual a la d'aquella frase, s'usaria a Altea i *fèndit* en el CpTarr., i AlcM (a l'altre article) també l'atribueix amb aquesta variant a Mallorca.

Sobre l'origen res no se'n diu. Imaginar un adjectiu *FĪNDĪDUS comparant amb *fervidus*, *turbidus*, *avidus*, *candidus*, *nitidus*, *splendidus*, *putidus*, fóra molt arriscat, duria a admetre un tractament mig-savi (altrament hauria donat **fèneu*), cosa encara més arriscada i inversemblant, sobretot havent de ser una creació de llatí popular, estranya als textos; i pel que fa al sentit, passant de 'mig-partit' a 'fallat', també fóra ben poc convincent.

L'àrab *bāndaq* 'barranc, fondal, barrancada' és una paraula ben coneguda i arrelada en la nostra toponímia: em limito a recordar l'*Alfàndec* de Marinyén

(Valldigna), el plural *banádiq* d'on *Fanàdics* (de Teulada-Aldea) i, amb adopció més antiga en català, *L'Au-finac* barrancada fonda cap al Pratrip: per aquest veiem que la primera *a* podia no ser ben oberta ni gaire diferent de *e* (*bāndaq*); pel de Marinyén i els altres *Alfàndecs* es veu que més sovint l'accent restà en la primera síl·laba, i llavors fou la segona *a* la que sonava com a *ā*. Ara bé 'enfondir-se en un fondal' és idea des de la qual es passa fàcilment a la de 'fallar, caure avall'. Quant a la *-q* final, aquest so gutural, tan fondo, té relativament poca audibilitat en fi de mot, i en diversos casos s'ha perdut sense deixar rastre (*alambi*, *tabà*, *EntreDL* III, 122), cosa que també es dona amb altres consonants finals (cf. *alacrà*, *sicló*, *al-feni*, etc.).

No és, doncs, que aquesta etimologia sigui evident, però es defensa bé: car és acceptable que havent estat primer *fendi* sense *l* en tots dos sentits (com ho és encara, fins en el segon, a Altea, a Tarragona i a Mallorca), sota la influència dels quasi-sinònims *flixar*, *afluixar*, *flaquejar*, *aslaquir*, vagi aparèixer una variant contaminada *flèndi*.

Potser un mot relacionat. Suposant que al costat de *flèndi* vagi existir una variant **flendo* i que, aplicada a l'embranchida que porten les bales del joc, es canviés en **flèndol* per la coneguda ultracorrecció (tipus *rinxol*, *ninxol*, *nèdol*, *Pàndols*, etc.) d'on dissimilació *frèndol* (altrament compareu *pòndol*). És un mot només recollit (ni AlcM) pel Dfa. (només a les addicions, 1.ª ed., p. 1770) «ímpetu *empenta* (fig.): *quin frèndol* que porta!»; jo també crec haver-ho sentit a dir (no sé quan ni on).

¹ Fontserè reclamava la inclusió en el DOrt. del mot *flèndit*. Deu ser també la forma usada en ross., perquè una de les vies del vell poble conflentí d'Aiguatèbia es diu *Carrer del Flèndit* (1960).

FENDRE, 'badar, mig partir', del ll. FĪNDĒRE id. □ 1.ª doc.: fi S. XIII.

«Un mestre gità per una finestra una neula, la qual en biaix se moc tota hora tro a la terra --- e dix que la neula, cor és prima e ample, cau per l'àer de biaix, *fenent* l'àer ab sa tenuïtat e revolvent sa amplesa sobre l'àer», Lull (*Merav.* iv, § 22, *NCl.* II, 17.26); «e-l val --- començaren de cavar --- e meteren --- una torra en estolons, e --- meteren foc als estolons, tant tro que la torre se *fenés*, Jaume I (*Cròn.*, § 72, Ag., pàgina 117); «lo ferí si durament --- q'èl li *fané* son escut», Reixac (*Qusta*, 131.15); «may no haureu suc / si no *feneu* / e no sremeu / fort la taronja», JRoig (*Spill*, 5829); «la paret y vocables de edificar: *fendre* --- pegar ---», OPou (*ThPu.*, 4).

El participi passiu, d'acord amb el ll. FĪSSUS, -ssa, es mantingué com a participi fort: «és bèstia tardiva e à la unglà *fesa*», «bou qui ha la unglà *fessa*», *VidesR*, 226v1, 227r2; «lo usufructuari és tengut que si algun cep, figuera, olivera o altre arbre se morrà --- que n'í meta e n'í plant d'altres; però los *feses* o'ls morts o arrencats --- són seus», *CosiTort.* (Ol., 125),¹ «la ídola era *fesa* de tras, e metien-hi foc tro era vermella»,